

FUNDACJA CULTUREshock

OPIS I CEL PROJEKTU:

Projekt Powidoki odpowiada na potrzebę udostępniania dóbr kultury wraz z odpowiednio opracowaną ofertą edukacyjną młodzieży, która ma do tej kultury utrudniony dostęp, z przyczyn ekonomicznych, edukacyjnych, przestrzennych, mentalnofizycznych i innych. **Instytucje** muzealne i teatralne, a także takie miejsce jak Centrum Nauki Kopernik są miejscami, które inspirują do spojrzenia świeżo na świat i chwytania tego, co kryje się w wyobraźni i zachęca do eksploracji. Dają możliwość do sprawdzenia idei, do stworzenia rzeczy na nowo. Są odkrywczyste, inne, nieformalne, inspirujące i dające dużo radości. Pedagogika muzealna i teatralna, kontakt z dziełem sztuki, kulturą materialną czy widowiskiem wskazują możliwości racjonalnego, odpowiedzialnego, kształcącego i rozwijającego osobowość, satysfakcjonującego spędzania czasu w miejscach, które dostarczają wiedzy, przeżyć i inspiracji do życia. Bycie tam, to doznawanie estetycznych wzruszeń, nauka wnikliwej, krytycznej, porównawczej i refleksyjnej obserwacji, poznanie sensu, istoty i znaczenia zjawisk kulturowych. Kontakt z dziełem sztuki, czy kulturą materialną stwarza warunki do kształtowania postawy podziwu, fascynacji, zrozumienia, przeżycia i zdolności do

wyboru wartości duchowych i społecznych. Daje możliwości współtworzenia kultury pracy, współzycia społecznego, aktywności społecznej, odbioru dzieł sztuki i kultury materialnej. Taka edukacja pomaga w odkrywaniu wartości humanistycznych i uniwersalnych w kulturze. Ogromne znaczenie ma osobisty, indywidualny stosunek emocjonalny i poznawczy do oglądanych dzieł, widowisk, przedmiotów pokazujących historię nauki i techniki. Taka pedagogika w miejscu instytucji kultury kształtuje u jednostki potrzeby poznawcze, ekspresyjne, kreatywne.

Udział młodzieży w projekcie ma pomóc w zrozumieniu zjawisk dziejących się w kulturze. Jego celem jest edukacja, wychowanie, kształtowanie poczucia estetyki i przygotowanie ich do dalszego obcowania z kulturą i muzeami, tak żeby w przyszłości jako osoby dorosłe utożsamiały muzeum, galerię czy teatr jako instytucję zawsze dla nich otwartą i przyjazną.

Oko czyli najdoskonalsza z wszystkich rzeczy stworzonych przez Boga.

Leonardo Da Vinci.

Obecnie kulturę, w której żyjemy nazywamy obrazkową. Do zrozumienia, interpretacji i świadomego odbioru tej rzeczywistości może posłużyć edukacja wizualna, która w zamierzeniu kształci do odbioru plastyki rozumianej jako ikonosfera, czyli całości przestrzeni wizualnej. Opiera się na zrozumieniu sposobu w jaki patrzymy, sposobu w jaki przekłada się to na sposób myślenia i na obrazy. W znacznej mierze przygotowuje odbiorcę do myślenia i działania twórczego. Plastyka i zawarte w niej wartości są środkami ułatwiającymi odbiorcom i uczestnikom procesów twórczych nabywanie wiedzy i informacji z innych dziedzin i rozwijanie aktywności poznawczej. Edukacja wizualna kształtuje umiejętność krytycznego odbioru przez młodego adresata różnej jakości tego rodzaju przekazów, jest ważna w dobie braku rzetelnej oceny i szybkości zmian następujących pod wpływem nowych technologii przekazu. Zaproponowany autorski program edukacji wizualnej adresowany do młodzieży w wieku gimnazjalnym, uwzględnia aspekty psychologiczne, pedagogiczne i estetyczne, a także te, koncentrujące się wokół percepcji, przeżycia, doświadczenia, wiedzy i czytania sztuki.

Koncepcja wypływająca z potrzeby takiej edukacji opiera się na pojęciach kultury

wizualnej i wizualności, obejmujących zagadnienia z dyscypliny studiów wizualnych, funkcjonujące na styku studiów kulturowych, historii sztuki, antropologii i socjologii. Są one refleksją nad społeczno - kulturowymi przejawami i konsekwencjami wizualności, która można sprowadzić do praktyk wzrokowych takich jak: (patrzenie, gapienie się, spoglądanie, pokazywanie lub patrzenie na obrazy, zdjęcia, filmy przedstawiające rzeczywistość i zapośredniczające ją) oraz technik (i technologii) przetwarzania obrazu, z którymi mamy do czynienia nie tylko w przypadku sztuki, ale wobec wszelkich obrazów obecnych w życiu codziennym (np. drukowane książki, zapisane zeszyty, malowane obrazy, reprodukcje drukowane – kolorowe i czarnobiałe, ekrany monitorów komputerowych i telewizyjnych, drukowane i tłoczone szyldy, skanowane książki w elektronicznych czytnikach i książki niewydrukowane).

Zaproponowane tematy są autorską próbą wcielenia edukacji wizualnej w praktyki edukacji kulturalnej i czynne uczestnictwo w kulturze.

Zaproponowane niżej zagadnienia tematyczne są autorską ścieżką koncepcji wdrażania edukacji wizualnej w ramy szeroko rozumianej edukacji kulturalnej w wykorzystaniem dóbr kultury, zasobów i możliwości muzeów sztuki, nauki, techniki i literatury, a także galerii oraz teatrów.

Celem projektu jest:

- wzmocnienie pozytywne uczestników/czek, czyli wzmocnienie wiary w ich własne możliwości, umiejętności i nabycie przez nich pewności siebie oraz zwiększenie samooceny,
- nabycie wiedzy z zakresu wybranych zagadnień z zakresu; historii sztuki, historii książki, techniki, fizyki, astronomii, astronautyki, historii i znaczenia fotografii, historii teatru a także historii społecznej,
- nabycie umiejętności wnikliwej obserwacji, analizy przeżycia, doświadczenia, wiedzy i czytania sztuki,
- ukształtowanie postawy podziwu, fascynacji, zrozumienia, przeżycia i zdolności do wyboru wartości duchowych i społecznych,

- zrozumienie, interpretowanie, dokonywanie świadomego odbioru rzeczywistości, zrozumienie procesu patrzenia oraz sposobu w jaki przekłada się to na sposób myślenia i na obrazy,
- poznanie sensu, istoty i znaczenia zjawisk w kulturze, społeczeństwie i historii,
- kształtowanie twórczego myślenia, poszukiwania twórczych rozwiązań,
- poznawanie praktyk teatralnych,
- poznawanie i kształtowanie pewnych umiejętności plastycznych: jak np. przygotowanie książki fotograficznej/artystycznej, obsługa prostego aparatu, analizy i rejestracji obrazu, collage.

1. OBRAZ/ ŚWIATŁO/OKO

WARSZTATY OBRAZ

PARK ODKRYWCÓW

CENTRUM NAUKI KOPERNIK

KONTEKST

Pierwszy warsztat poświęcony jest uniwersalnej refleksji nad obrazem, nad mediami, nad ontologią obrazów, na które patrzymy i które wytwarzamy. Jego celem jest przede wszystkim pokazanie zależności widzenie = wiedza. Proces patrzenia zależy od naszej wiedzy, kontekstu kulturowego. Czyli pierwsza część spotkania poświęcona jest antropologii kultury wizualnej, druga – psychofizjologii widzenia.

Żeby móc interpretować dochodzące do człowieka bodźce zmysłowe, potrzebna jest percepcja, będąca złożonym zjawiskiem, wykorzystującym wiele funkcji mózgu, umiejętnie korzystającym ze wspomnień, doświadczeń czy pewnych nawyków, które nabiera się żeby swobodniej poruszać się w świecie. To wszystko niezbędne jest, by na bieżąco interpretować otaczający człowieka świat. Światło stanowi podstawę do tego,

żeby w ogóle widzieć rzeczywistość.

“Obserwacja informacji niesionej przez światło jest podstawą głównego zmysłu człowieka, jakim jest wzrok. Tymczasem promieniowanie elektromagnetyczne przesyłane światłowodami stanowi również podstawę informacyjnego obiegu całej cywilizacji.”

prof. Iwo BiałynickiBirula, www.kopernik.org.pl

W Centrum Nauki Kopernik można zwiedzić jedną z siedmiu wystaw "Strefa światła", będącą przestrzenią okrytą półmrokiem, opowiadającą o świetle, która przenosi w przestrzeń iluzji optycznych i pokazuje rozmaite formy promieniowania elektromagnetycznego. To jest galleria fabularna, którą tworzy historia kryminalna, na którą składają się okruchy poszlak i własne obserwacje. Wystawa ta wyjaśnia zjawisko światła, nie tylko będącego zjawiskiem fizycznym, ale też doznaniem zmysłowym i faktem kulturowym. Pokazuje światło jako szersze zjawisko, bowiem eksponaty odwołują się do fizyki, psychologii i historii sztuki. Tematyka wystawy obejmuje również parametry opisu światła: temperaturę barwową i odtwarzalność kolorów, objaśnia zjawiska z zakresu optyki geometrycznej i falowej, dyfrakcje, interferencję, polaryzację, pełen przegląd praw optyki geometrycznej, równowagę termodynamiczną promieniowania, obrazowanie smugowe czy generację drugiej składowej harmonicznnej oraz przekazuje informacje o widzeniu kolorów i systemach ich kodowania. Ścieżka edukacyjna "No widzisz!", prowadzi odbiorcę przez eksponaty wyjaśniające zjawisko percepcji i pokazujące jak działają ludzkie zmysły, podejmuje min. takie zagadnienia: iluzje, perspektywa, animacja poklatkowa, rozpoznawanie ruchu, orientacja przestrzenna, mechanizm działania oka.

WARSZTAT OBRAZ

miejsce: Park Odkrywców, Centrum Nauki Kopernik.

czas: 120 min

materiały na warsztaty:

- osiem wybranych reprodukcji zdjęć agrodzonych na konkursie Word Press Photo wraz z opisem.

- piłka,
- naklejki na imiona,
- duży szary brystol,
- flamastry, markery,
- ramy wycięte ze zwykłych kartek papieru A4,
- mniejsze białe kartki,
- kolorowe brystole z przymocowanymi różnymi zdjęciami.

1. Zapoznanie się - 15 min.

Grupa stoi na trawie w kręgu. Każdy/a z uczestników/czek przedstawia się, mówi swoje imię oraz to, na co lubi patrzeć. Druga propozycja: uczestnicy stoją w kręgu, jedna osoba trzyma piłkę i mówi swoje imię i na migi pokazuje na co lubi patrzeć, grupa zgaduje co to jest. Osoba, która pokazuje, rzuca piłkę do kolejnej osoby. Kolejnym pomysłem jest zabawa integracyjna - bingo. Wszyscy dostają małe kartki w formie książeczki, w której na każdej stronie napisane są różne hasła np. "znajdź kogoś kto... oglądał film czekolada, (...) był w zeszłym roku na wakacjach w górach, (...) lubi majsterkować, itp. Uczestnicy podchodzą do siebie nawzajem, pytając czy może ktoś spełnia te kryteria i wpisują imiona. Imiona nie powinny się powtarzać, bowiem trzeba podejść do wszystkich.

2. Przedstawienie założeń projektu - 5 min.

Ta część ma na celu przedstawienie w dużym skrócie założeń wycieczek, ich struktury, odwiedzane Instytucje Kultury, tematy warsztatów i podejmowane zagadnienia oraz daty wycieczek.

3. Kontrakt - 10 min.

Grupa wspólnie przygotowuje kontrakt współpracy podczas spotkań, w którym wszystkie ustalenia są dobrowolne, a uczestnicy/czki wyrażają na nie zgodę.

4. Obrazy, na które patrzę/ Obrazy, które wytwarzam. Ćwiczenie, dyskusja - 20 min.

Uczestnicy/czki zostają podzieleni/ podzielone na dwie mniejsze grupy, poprzez wylosowanie fotografii, których są dwa rodzaje. Jedna grupa zajmuje się tematem “Obrazy, które wytwarzam”, po jednej stronie piszą albo rysują: “co wytwarzam?”, po drugiej: “po co wytwarzam?”. Analogiczna sytuacja występuje przy drugiej grupie: “Obrazy, na które patrzę”: “Na jakie obrazy patrzę?, “Po co one są, jaką funkcję pełnią?”.

Grupy prezentują to, co zostało zapisane. To doskonała okazja, żeby pogłębić zagadnienia, hasła i tematy, dopisać dodatkowe elementy. Druga grupa również może dopowiadać pewne hasła. Ćwiczenie jest pretekstem do dyskusji o prywatności w sieci i wizerunku w sieci, o zachowaniach niebezpiecznych, o “hejcie” w interecie, o zachowaniach które mogą być krzywdzące dla drugiego człowieka, o potrzebie kształtowania postawy krytycznej. Jest dobrym wprowadzeniem do powiedzenia, czym jest współczesna kultura oparta na obrazach – kultura obrazkowa. Obecnie prawie wszędzie możemy korzystać z mediów wizualnych, można tworzyć nowe formy wypowiedzi. Czym są kompetencje wizualne?

sprawdź: prywatność w sieci, wizerunek w sieci, komunikacja wizualna, media wizualne, kultura obrazkowa, kompetencje wizualne – alfabetizm wizualny.

5. Skojarzenia. Ćwiczenie, pogadanka - 15 min.

W Parku Odkrywców rozłożone jest 10 “stacji wizualnych”, czyli dużych, kolorowych brystoli z fotografiami. Każdy z uczestników ma za zadanie znaleźć poukrywane stacje i napisać na każdej z nich hasła, skojarzenia związane ze znajdującymi się na nich fotografiami. Grupa spotyka się w jednym miejscu, każdy czyta po kolei hasła-skojarzenia z tablic. Do ćwiczenia potrzebny jest komentarz. Jego celem jest pokazanie uczestnikom/czkom, że sposoby widzenia zależą od wielu kontekstów, od świadomości, od wiedzy bądź wiary na temat rzeczywistości. Obraz piekła w średniowieczu miał inne

znaczenie niż to, które ma obecnie. Ogień był tożsamy z piekłem. Powszechne stwierdzenia *“Obraz jaki jest, każdy widzi”, “świat jaki jest każdy widzi”* są nieprawdziwe. Na przestrzeni wieków następowały zmiany w pojmowaniu perspektywy patrzenia, które miały charakter kulturowy. Człowiek uczy się widzieć i wie, że to co widzi, zależy od tego co wie.

„Nigdy nie spoglądamy wyłącznie na jedną rzecz. Zawsze patrzymy na związek między rzeczami a nami samymi”

John Berger, *Sposoby widzenia*

sprawdź: antropologia kultury wizualnej

6. Historie ukryte za fotografiami. Ćwiczenie - 15 min.

Uczestnicy/czki losują karteczkę z kolorową kropką. Kropki są w czterech różnych kolorach. W ten sposób, grupa zostaje podzielona na mniejsze zespoły po 3 osoby. Grupy dostają reprodukcje fotografii nagrodzonych na Word Press Photo. Uczestnicy/czki zastanawiają się co przedstawia zdjęcie, jaka historia się za nim kryje, gdzie i w jakich okolicznościach zostało zrobione, jakie emocje w nich wzbudza, jakie emocje pokazuje itp. Robią notatki. Wszyscy spotykają się w jednym kręgu, pokazują zdjęcia i omawiają je. Po krótkiej prezentacji i omówieniu fotografii przez grupy, prowadzący/a mówi o kontekście i uwiecznionej na fotografii sytuacji/historii.

Ćwiczenie jest kontynuacją refleksji dotyczącej tego jak widzimy, warto zachęcić uczestników/czki do podsumowania osobistych refleksji. Fotografie zostały przez nich/nie opisane tak jak to czuli, prawdopodobnie nie znali kontekstu zrobienia zdjęcia, lecz na podstawie dotychczas zdobytej wiedzy, mogli wypowiedzieć się na temat fotografii

7. Kolekcje. Ćwiczenie, dyskusja - 20 min.

Uczestnicy/czki przeglądają kolekcje zdjęć na swoich telefonach. Każdy/a z nich dostaje ramę wyciętą z kartki papieru A4 oraz cztery mniejsze kartki papieru. Z archiwum w aparacie wybierają dwa najważniejsze dla nich zdjęcia. Na dwóch kartkach piszą co/kto znajduje się na fotografii, na dwóch kolejnych - dlaczego te fotografie są dla nich ważne. Do każdej ramy doczepiają kartkę określającą co jest na zdjęciu oraz dlaczego ta fotografia jest ważna. Ramy można położyć na trawie, zawiesić na drzewie.

Refleksja po tym ćwiczeniu dotyczy ontologii obrazu. Obraz nierozzerwalnie łączy to co obecne, z tym co nieobecne, jego źródłem nie jest podobieństwo. Obraz jest znakiem tego, co nieobecne, co niewidzialne. Obraz jest miejscem, czyli medium dla tego, co nieobecne. Dyskusja w grupie może dotyczyć kolekcji, znaczenia potrzeby nieustannego utrwalania rzeczywistości i zachowywania tego w postaci kolekcji w telefonie. Dlaczego się to robi, jakie to ma znaczenie. Czym są obrazy w smartfonie, jakie niosą emocje?

8. Powidoki. Ćwiczenie - 15 min.

Krótkie ćwiczenie ma na celu „zobaczenie“ powidoków i dowiedzenie się czym one są. Powidok jako obraz wewnętrzny, powstaje na siatkówce oka po chwili patrzenia na przedmiot odbijający światło albo na samo źródło światła. Uczestnicy wykonują ćwiczenie patrząc na srebrny brystol (można wykorzystać folię aluminiową). Nie zalecane jest patrzenie na samo źródło światła ze względów bezpieczeństwa. Pocierają oczy, przenosząc wzrok, próbują uchwycić, posługując się kolorem, plamą i linią, powstały na siatkówce oka obraz. Ćwiczenie jest wstępem do omówienia, czym są powidoki posługując się reprodukcjami obrazów Władysława Strzemińskiego. Warto powiedzieć kim był malarz, dlaczego podjął się zadania stworzenia teorii widzenia. Ostatnie działanie jest wprowadzeniem do zwiedzania intrygującej wystawy strefa światła w Centrum Nauki Kopernik, która poświęcona jest psychofizjologii widzenia.

sprawdź: Władysław Strzemiński, cykl obrazów „powidoki“

wizyta w Centrum Nauki Kopernik

literatura:

John Berger „*Sposoby widzenia*“,

Hans Belting „*Antropologia obrazu*“

Iwona Kurz, wprowadzenie do Antologii tekstów „*Antropologia Kultury wizualnej*“

2. CZWARTA ŚCIANA

WARSZTATY WIDZ TEATRALNY

WARSZTATY TEATRALNE

POZNAWANIE TEATRU OD KULIS

SPEKTAKL

KONCEPCJA

Widz jest jednym z czterech głównych elementów tworzących pojęcie Teatru, kolejne to: dramat, reżyser i aktor. Bez widza nie ma teatru, jest on tworzony dla niego i jednocześnie z nim, bo on uczestniczy w doświadczeniu oglądania i przeżywania dziejącej się na scenie sztuki. Widz nie jest jedynie biernym obserwatorem, odbiorcą sztuki, konsumentem, widz również gra: cieszy się, śmieje się, płacze, klaszcze lub tupie z oburzenia, aktywnie reaguje, żyje, przeżywa. Widz bywał celem dydaktycznych zabiegów, czasem przedmiotem manipulacji, odbiorcą politycznych, ideowych, czy artystycznych treści lub aktywnym współtwórcą, bezpośrednim uczestnikiem działań scenicznych. Bez względu jednak na to, jaką rolę mu wyznaczono, zawsze stanowił konieczny warunek istnienia teatru. Koncepcja widza w teatrze jest połączona z koncepcją „Tego czego nie widać”, czyli poznawaniu teatru od kulis.

W historii teatru pojawiały się różne koncepcje widza teatralnego. W antyku w religijnych obrzędach ku czci Dionizosa nie znajdujemy podziałów na twórców i odbiorców. W średniowieczu teatr był realistyczny, lecz nie chciał wzbudzać w widzu przekonania, że patrzy na wycinek wiernie oddanej rzeczywistości, teatr w kontakcie z odbiorcą posługiwał się symbolem. W renesansie sztuka teatralna stała się bardziej elitarna, widowiska traciły swój sakralny charakter.

Warsztaty teoretyczne widz teatralny wypływające bezpośrednio z wizualności, koncentrują się na zagadnieniach teatralnych z perspektywy widza. Dzięki poznaniu koncepcji widowiska i charakteru teatru w danej epoce społeczno-historycznej, warsztaty przybliżają uczestnikom koncepcję widza.

Na scenariusz koncepcji czwarta ściana składają się warsztaty widz w teatrze. wizyta w teatrze, zwiedzanie kulis teatru oraz warsztaty teatralne, przygotowane przez działy edukacji w teatrach. W Powidokach zrealizowana była lekcja muzealna Bawimy się w Szekspira przygotowana przez dział edukacji teatru Studio, czyli praktyczne zajęcia wykorzystujące metody pedagogiki zabawy, podczas których uczestnicy poznają teatr od podstaw, budują postać teatralną, dowiadują się jak działa gest sceniczny, rekwizyt. Można również wcielić się w ulubionych bohaterów i przygotować kostium sceniczny, wejść w rolę, ale też zająć miejsce publiczności. Kolejną propozycją jest godzinne oprowadzanie po teatrze, dzięki któremu uczestnicy dowiadują się kim jest inspicjent, do czego służy sznurownia, jak pracuje się nad sztuką teatralną i kto nad tym wszystkim czuwa. Oprowadzanie obejmuje wycieczkę po całym teatrze, dzięki czemu można dowiedzieć się co, jak i gdzie powstaje.

WARSZTAT WIDZ TEATRALNY

miejsce: foyer teatru, park

czas: 60 min

potrzebne materiały:

- trzy płyty pleksi,

- pocięte transparentne albo kolorowe folie,
- markery permanentne,
- taśma transparentna,
- pięć tekstów o charakterze odbiorcy sztuki teatralnej,
- aparat fotograficzny.

1. Teatr. Ćwiczenie, dyskusja - 30 min.

Warsztaty mogą odbyć się we foyer teatru albo w parku. Prowadzący/a ma trzy pleksi PCV z napisanymi na nich pytaniami: „czym jest teatr?“, „kto/co tworzy teatr?“, „po co jest teatr?“. Na przygotowanych wcześniej wyciętych kawałkach folii grupa spisuje wszelkie skojarzenia i refleksje. Jedno hasło znajduje się na jednym kawałku folii. Burza mózgów pozwala na komentarz prowadzącego/cej i dopowiedzenie czy pogłębienie zagadnienia oraz dyskusję wokół zagadnienia. Małe folie z hasłami można doczepić do tytułowej karty za pomocą przezroczystej taśmy.

2. Widownia. Ćwiczenia - 30 min.

Ćwiczenie ma na celu pokazanie jak na przestrzeni wieków zmieniała się rola odbiorcy sztuki teatralnej. Prowadzący/a ma małe reprodukcje fotografii z pięcioma różnymi typami sceny teatralnej (antykwizm, średniowiecze, renesans, klasycyzm). Pomieszczone fotografie zostają rozdane uczestnikom/czkom, którzy szukając identycznej fotografii muszą dobrać się w zespoły. Każdy z zespołów dostaje tekst, w którym opisany jest charakter widowni na przestrzeni dziejów teatru: antyk, średniowiecze, renesans, klasycyzm, od XIX wieku ku współczesności. Grupy mogą szkicować i robić notatki. Zadaniem każdego zespołu jest „zbudowanie“ z ciał pozostałych – wszystkich uczestników widowni, tak jak ona wyglądała oraz tak jak się zachowywała podczas widowiska. Widownia może się „poruszać“, może też „zastygnąć“ przez chwilę. Można zrobić zdjęcie aparatem Fuji Netflex i od razu otrzymać odbitkę. Każdy zespół po

„stworzeniu widowni“ omawia jej charakter. Można wykorzystać teksty ze strony internetowej: http://biuletyn.wodip.opole.pl/01_06_28/odbiorca.htm.

sprawdź: teatr jednego widza, struktura teatru, teorie teatru itp.

3. PRAGNIENIE WIDZENIA

**FOTOPLASTIKON WARSZAWSKI
WARSZTAT PRAGNIENIE WIDZENIA
MUZEUM PRZEMYSŁU I TECHNIKI**

KONCEPCJA

Muzea Fotoplastikon Warszawski i Muzeum Przemysłu i Techniki usytuowane są w niedalekiej od siebie odległości, połączyć je może myśl o pragnieniu widzenia, o ciekawości zobaczenia czegoś na własne oczy. Fotoplastikon umożliwiał widzenie innej rzeczywistości będącej poza fizycznymi, czy politycznymi możliwościami widza np. zobaczenie zachodu w czasach Polski Ludowej, który można było obejrzeć na prezentowanych fotografiach. Zobaczenie, a tym samym zbadanie nieba oraz tego, co jest poza zasięgiem, czyli wszechświata można było zrealizować poprzez organizowanie pierwszych lotów w kosmos, które stanowią fascynującą historię pragnienia widzenia tego, co jest niezbadane i nieuchwytnie.

W muzeum techniki znajduje się Planetarium wraz z pokazami wybranych prelekcji astronomicznych słoneczna rodzina, gdzie w czasie seansu uczestnicy zapoznają się z teorią budowy Wszechświata według Ptolemeusza, dowiedzieć się jak teoria Kopernika wyjaśniła widome ruchy ciał niebieskich na naszym niebie, czy poznać budowę Układu Słonecznego. Na lekcji omówione są cechy fizyczne planet grupy

ziemskiej, olbrzymów, planetoid i komet. Drugą propozycją jest prelekcja ruchu ziemi, gdzie pokazane są zmiany wyglądu nieba spowodowane ruchem dziennym sfery niebieskiej w różnych szerokościach geograficznych. Omówiona jest teoria heliocentryczna budowy wszechświata Mikołaja Kopernika, a także następujące pojęcia: roczny ruch słońca po ekliptyce, powstawanie pór roku, punkty równonocy i przesilen, ruch precesyjny osi ziemskiej, powstawanie pór roku. Grupa może również skorzystać ze ścieżki edukacyjnej podróż do gwiazd – czyli co to jest astronautyka, historia lotów kosmicznych, podczas której będzie można odwiedzić ekspozycję, w której prezentowana jest historia astronomii z instrumentami astronomicznymi takimi jak np. teleskopy, sztuczny satelita ziemi, rakiety kosmiczne, prom kosmiczny. Można dowiedzieć się o możliwościach i warunkach lotów nad przestrzenią kosmiczną, poznać krótką historię podboju kosmosu oraz technologie kosmiczne w życiu codziennym wraz z systemami nawigacji, meteorologii i łączności.

Warszawski Fotoplastikon jest jedynym w Polsce i jednym z niewielu na świecie czynnych urządzeń tego typu. W jego zbiorach znajduje się ponad 3000 oryginalnych fotografii z różnych stron świata, dokumentujących najróżniejsze wydarzenia. W latach przedwojennych pełnił funkcje edukacyjne, dostarczając aktualnych fotografii najbardziej oddalonych i trudno dostępnych części świata. Podczas wojny nie był kontrolowany i stanowił jeden z punktów kontaktowych konspiracji. Spotkaniom towarzyszyła muzyka jazzowa z pierwszych, sprowadzanych prywatnymi kanałami płyt, co sprawiało, że Fotoplastikon był miejscem częstych spotkań bikiniarzy, tępionych przez władze ludowe na równi z jazzem. Tak jak kiedyś widzowie dzięki oglądanym w fotoplastikonie fotografiom, tworzyli w wyobraźni historie bohaterów na zdjęciach, czy opisy odległych miejsc, w których nigdy nie byli, tak teraz, uczestnicy mogą stworzyć własne historie wpływające właśnie z chęci wizualnego zaspokojenia widzenia świata.

WARSZTATY PRAGNIENIE WIDZENIA

miejsce: sala edukacyjna w Fotoplastikonie Warszawskim,

czas: 90 min,

potrzebne materiały:

- prezentacja reprodukcji wszelkich fotografii pokazujących rozrywki jarmarczne (teatry osobliwości, zabawki optyczne, kinematograf, katarynka, objazdowy cyrk itp.)

W założeniu projektu oglądanie kolekcji Fotoplastikonu ma być animowane przez Prowadzącego/ą w trakcie półtoragodzinnego warsztatu performatywno-improwizatorskiego z elementami twórczymi. Celem tego warsztatu jest twórcza percepcja oglądanych zdjęć i tworzenie opowieści mówionej albo performatywnej do tego co uczestnicy/czki zobaczyć mogą na wystawie.

1. Oglądanie wystawy - 15 min.

Swobodne zwiedzanie wystawy przez grupę.

2. Spojrzenie w XIX wieku. Pogadanka, prezentacja - 15 min.

Rozmowa ma dotyczyć praktyk spojrzenia XIX wiecznego na podstawie szybkiego rozwoju miasta Łódź, gdzie technika i nauka stała się symbolem miasta. Pogadanka dotyczyć ma różnorodnych wynalazków oraz rozrywek opartych o technikę, takich jak: przedstawienia mechanicznych lalek, pokazy latarni mechanicznych, zabawki optyczne, pierwszy kinematograf, teatry osobliwości, obwoźne rozrywki. Wszystkie rozrywki jarmarczne łączy pragnienie spojrzenia. Fotoplastikon stanowił taką rozrywką. Istotne jest przygotowanie prezentacji fotografii, które mogą pokazać jak niezwykle te widowiska wyglądały.

sprawdź: zabawki optyczne, teatr osobliwości, teatr mechaniczny, kinematograf, laterna magica, muzea „medycznych fenomenów“, pokazy iluzji optycznych itp.

3. Energizer. Śliska piłka - 10 min.

Prowadzący/a podaje niewidzialną piłkę i mówi jaka ona jest, np. chropowata, gładka, puszysta itp. Wszyscy/tkie uczestnicy/czki podają do siebie piłkę uwzględniając jej właściwości. Kolejne osoby nadają cechy i puszczają piłkę w obieg.

4. Historie z obrazów. Ćwiczenie. 20 min.

Grupa zostaje podzielona na cztery mniejsze zespoły. Prowadzący/a ma wcześniej przygotowane kartoniki z numerami w liczbie odpowiadającej stanowiskom w Fotoplastikonie. Grupy losują numery, którym w danym momencie odpowiada konkretna fotografia przy stanowisku. Po zapoznaniu się z fotografiami, grupy mają za zadanie stworzyć na ich podstawie historię, włączając każdą fotografię. Po 10 minutach historie przedstawione zostają pozostałym grupom. Tak też było kiedyś. Widz w Fotoplastikonie, na podstawie reprezentacji, czyli fotografii np. z podróży do Afryki tworzył sobie całą historię. Jego wiedza o tych miejscach polegała właśnie na tym, co widział przez okulary w Fotoplastikonie, często nie miał dostępu do innych źródeł.

5. Figury/ Fotografie. Ćwiczenie - 20 min.

Wszystkie mniejsze zespoły (te same jak w poprzednim ćwiczeniu) dostają od prowadzącego/ej hasło: kształt, pojęcie, przedmiot nawiązujące do obejrzanych na wystawie fotografii, które powinni pokazać, tworząc układ z ciał. Performatywną zabawę można zacząć od prostych haseł np. „dylizans” następnie przejść do bardziej abstrakcyjnych, np. „widzenie” czy „miasto”. Po „figurach” można przejść do „fotografii”, czyli stworzać tytuły konkretnych kadrów. Tytuły można opracować z grupą - posłuchać sugestii, wrażeń z obejrzanych na wystawie fotografii osadzonych w epoce np. „egzotyczna podróż”, „spacer po mieście”. Tę część ćwiczenia można zrobić w mniejszych grupach (wciąż tych samych) lub cała grupa może spróbować pokazać tę scenę. Scena ma „znieruchomieć” w celu symbolicznego zrobienia zdjęcia.

Pragnienie widzenia. Działanie 10 min

Na zakończenie spotkania, po wizycie w Fotoplastikonie Warszawskim i Muzeum Techniki, warto przeprowadzić krótkie działanie. Każdy z uczestników/ uczestniczek na niewielkiej kartce papieru zapisuje swoje życzenia - pragnienie zobaczenia czegoś. Kartka zostaje zakopana w parku, w ziemi. W zależności od sytuacji, można wymyślić inne, symboliczne wersje „zakopania“ życzenia.

4. SPOJRZENIE TURYSTY WYSTAWA PODRÓŻNICZY ZACHĘTA NARODOWA GALERIA SZTUKI

KONCEPT

Pierwszy kontakt zwiedzającego z określonym obiektem turystycznym (...), zazwyczaj nie polega na zetknięciu się z nim samym, lecz z jakimś jego przedstawieniem – w przewodniku turystycznym, folderze reklamowym, programie telewizyjnym, artykule internetowym czy choćby na widokówce.

Dean Maccannell, *Turysta, nowa teoria klasy podróźniczej.*

Wybitny socjolog John Urry stwierdził, że turyści koncentrują się wyłącznie na wyszukiwaniu wyidealizowanych przedstawień znanych z różnych wspomnianych wyżej reprezentacji. Poszukiwanie przez turystów charakterystycznych znaków potwierdzających ich wyobrażenia o odwiedzanym miejscu nazwał „spojrzeniem turysty“ będącym szukaniem tego, co kojarzy się i czego się spodziewa. Współczesny podróźnik/turysta kolekcjonuje obrazy, poruszając się w mu znanych z „widzenia“ (w katalogu, stronie internetowej, magazynie podróźniczym, pocztówce) przestrzeniach, wysoko ocenionych jako ciekawe, niezbędne i wartościowe z punktu widzenia atrakcji turystycznej.

Podróżujemy albo pragniemy podróźować. Wyprawa, wyjazd, wakacje to pragnienie zobaczenia Innego, a w zasadzie całkiem nam znanego. Koncepcja pojawiła się w oparciu o interesującą tymczasową wystawę „Podróżnicy“ w Narodowej Galerii

Sztuki „Zachęta“. Wystawa stała się pretekstem do rozmowy o istocie podróży i turystyki, o stereotypach obrazowych, o „Innym“ z innych kręgów kulturowych, o obecnej sytuacji uchodźców na świecie, dała możliwość kontaktu ze sztuką współczesną, a także pozwoliła uczestnikom/uczestniczkom „wejrzeć w siebie“ odwołując się do osobistych doświadczeń, wspomnień z podróży. Warsztat można spróbować przeprowadzić na pracy z fotografiami, a także spróbować dostosować scenariusz do kolekcji stałej w Muzeum Etnograficznym czy Muzeum Azji i Pacyfiku.

WARSZTATY PODRÓŻNICY

miejsce: sala edukacyjna w Zachęcie, wystawa,

czas trwania: 120 min (warsztaty i zwiedzanie wystaw),

miejsce: muzeum, galeria sztuki, warsztaty na wystawie,

potrzebne materiały:

- reprodukcje zdjęć z aktualnych folderów, stron turystycznych, przewodników,
- reprodukcje pierwszych materiałów reklamowych z firmy turystycznej Thomasa Cooka oraz pierwszych fotografii z podróży.
- niewielkie kartki samoprzylepne,
- kartki, kartoniki, papiery samoprzylepne o różnych kolorach i fakturach, skrawki tkanin,
- nożyczki, kleje, taśma dwustronna,
- przygotowane wcześniej duże koła wycięte z białego papieru,
- duży kolorowy brystol,
- glina szybko schnąca/ciastolina,
- aparat fuji netflix z wkładami,

Warsztaty są przygotowane w oparciu o prace na wystawie „Podróżnicy“ w narodowej galerii Sztuki „Zachęta“.

1.Wprowadzenie. Krótki cytat. 5 min.

Dwie osoby z grupy czytają cytat, będący wprowadzeniem do spotkania na wystawie. *„Jestem synem angielskiego dżentelmena z dobrej rodziny i sporej majątności.*

Pierwszą rzeczą, jaką od małości wpajała mi matka, była myśl, że narodziłem się, by zostać wielkim podróżnikiem. Czy to, że nieustannie słyszałem we wczesnym dzieciństwie o moim przeznaczeniu miało jakiś wpływ na kształtowanie mojego charakteru (...) pozostawiam do rozstrzygnięcia filozofom, pewne jest natomiast, że kiedy mogłem uciec niańce, znajdowano mnie potem na jakimś polu lub na ścieżce na której nigdy wcześniej nie przebywałem(...). W wieku dwudziestu jeden lat odkryłem, że jestem zamożny, niezależny i nieprzywiązany do ojczystego kraju żadnym węzłem pokrewieństwa, powziąłem więc zamiar, aby wypełnić swe przeznaczenie albo też zaspokoić swe pragnienie (bez znaczenia jest, który z tych powodów przeważał) i wyruszyć w świat.”

Catherine Hutton, *The Tour of Africa*

Prowadzący/a pyta uczestników o czym opowiada cytat. W 1819 roku pewna Angielka, Catherine Hutton, wydała książkę zatytułowaną „Objazd Afryki”. Jest to fikcyjna podróż po kontynencie, którą skompilowała z istniejących już dzieł na ten temat.

2. Wprowadzenie. Ćwiczenie i dyskusja. Kim jest podróżnik? Czym są podróże? – 10 min.

Uczestnicy/czki dostają niewielkie naklejki (biały papier samoprzylepny) dzielą się z innymi swoimi hasłami skojarzeniami, myślami, refleksjami dotyczącymi podróży i wpisują je na otrzymane nalepki, po czym przyczepiają je do dużego kolorowego kartonu. Takie ćwiczenie pozwala na swobodną rozmowę, pogłębienie zagadnień, dopowiedzenie czegoś, czy zadawanie pytań. Jednocześnie każdy jest zajęty, bowiem chce dołożyć coś od siebie.

3.Wprowadzenie. Prezentacja. Pierwsze podróże turystyczne - 5 min

Krótką opowieść o początkach turystyki, o kaznodziei i moralizatorze, legendarnym pionierze współczesnej turystyki, założycielu biura podróży Thomas Cook Group (obecnie druga co do wielkości firma turystyczna w Europie), wsparta ilustracjami

– reprodukcjami pierwszych materiałów reklamowych oraz pierwszych fotografii z podróży.

sprawdź: Thomas Cook

4. Ćwiczenie. Zobrazowane podróże - 5 min.

Uczestnicy/ uczestniczki siedzący w kręgu zamykają oczy. Prowadzący/a po kolei mówi hasła związane z turystyką i podróżami np.: egzotyczny kraj, Afryka, Azja, Egipt, Japonia, orient, plaża, las tropikalny, pustynia itp. Każdy mówi głośno jaki obraz pojawia mu się przed oczami w odpowiedzi na te hasła. Prowadzący/a pokazuje reprezentacje fotografii z folderów i stron turystycznych, które zostały wyszukane wpisując słowa - hasła często występujące na stronach internetowych.

5. Kontynuacja. Pogadanka. Czym jest spojrzenie turysty? - 5 min

spojrzenie turysty

„Według Johna Urry’ego turyści konsumują wizualnie oglądaną rzeczywistość. Oglądanie świata nie jest wyjątkowym doświadczeniem, a wypadkową powszechnych praktyk i wyobrażeń. Jeśli istnieje pogląd o tym, że w Afryce żyje się tradycyjnie, wyjazdy będą organizowane tak, by turysta widział mieszkańców wiosek ubranych w ludowe stroje, trzymających dzidy. Według Urry’ego są różne rodzaje spojrzenia na oglądaną rzeczywistość. Spojrzenie to proces interpretacji oglądanej rzeczywistości, wyrażone przynajmniej w wyborze tego, co zostało uznane za godne opisanie i opowiedzenia.“

wikipedia, hasło *antropologia turystyki*

Obraz konstruuje, artykułuje nasze postrzeganie świata. Patrzymy tym samym przez pryzmat stereotypów obrazowych. Obrazy fotograficzne, które są nam bliskie od najmłodszych lat, uwrażliwiają estetycznie na szczegóły, estetyzują naszą codzienność,

czyli naturalnie rozwijają sposób myślenia człowieka, pamięć, skojarzenia i postrzeganie świata. Obrazy te nie przedstawiają świata obiektywnie, to są już interpretacje. W podróż, na wakacje jedzie się, żeby zobaczyć obrazy już znane z fotografii. Zdjęcie może przyczynić się do konstrukcji owych skojarzeń i wyobraźni. Oglądający za każdym razem odczytuje sens tego zdjęcia na podstawie własnych skojarzeń, wyobrażeń i zewnętrznych bodźców. Czyli w podróży posługujemy się obrazami z fotografii, które już znamy. Fotografia z wakacji jest wielokrotnionym spojrzeniem turystycznym. Na wakacje wybieramy się, żeby zobaczyć widoki, dobrze nam znane z reprodukcji, chcemy je zobaczyć na własne oczy, często zrobić takie samo zdjęcie, żeby móc je pokazywać innym. To spojrzenie turysty odnawia się, powtarza.

Spojrzenie turysty obejmuje znaki, a turystyka polega na kolekcjonowaniu tych znaków. Polska etnolog Anna Wierzchowicz pisze, że skojarzenia np. typowy orientalny mistycyzm lub wyuzdany harem – toczą się na dwóch frontach: (...) *na jednym kształtuje się obszar, po którym wędrować będą spojrzenia turystów (...); na drugim zmierza się do wyrobienia w ludziach nawyku patrzenia w określony sposób, do kojarzenia pewnych widoków z tymi, a nie innymi znaczeniami. Tym, co pozwala odnieść jedno do drugiego jest turystyczna wyobraźnia.*

www.post-turysta.pl

6. Taus Makhacheva „Typy Kaukaskie“ - 10 min.

A. omówienie pracy.

B. ćwiczenie

Wyjaśnienie dwóch pojęć, których autorem jest Emanuel Levinas.

- patrzeć na twarz (patrzeć na kształt nosa, kolor skóry i inne cechy fizyczne i estetyczne, skrajnie uprzedmiotawiające),
- patrzeć w twarz (dostrzeżenie w twarzy istoty człowieczeństwa, spojrzenie na innego człowieka takiego samego jak ja – patrzący. Dąży do partnerstwa, upodmiotowienia).

Grupa zostaje podzielona na pary, gdzie jedna osoba z pary próbuje opisać drugą osobę „patrzac na twarz“, a następnie „patrzac w twarz“. Następuje zmiana w parach. Prowadzący/ca pyta grupę, co jest dla nas lepsze, czy to jak ktoś widzi jedynie naszą twarz, czy może to, co kryje się poza nią. Należy dokładnie wytłumaczyć różnicę, dodać, że opisując drugą osobę, nie obrażamy jej i szanujemy ją, nie mówiąc nic, co mogłoby skrzywdzić. Tak samo jest ze spojrzeniem turysty na „Innego“, obcego/niezanego nam kulturowo człowieka.

C. Kolonializm. Czym był? Krótkie przypomnienie czym był kolonializm. Czym jest obecnie postkolonializm. Dyskusja.

sprawdź: postkolonializm

Kolonizatorzy narzucali normalność, konstrukty tożsamościowe. Panowała idea przepaści pomiędzy Europą a skolonizowanymi ziemiami. Opisy opanowanych przez kolonizatorów ziem były konstruowane tak, żeby utrwalac sytuację dominacji, utrwalac przekonanie do poparcia działalności kolonizatorów. Które z tych elementów przetrwały do dziś? Które przetrwały w kanonie podrózniczym? Poprzez kolonialne skojarzenia, turyści upodabniają się do drzemiącego w ich głowach archetypu podróznika – odkrywcy.

Współcześni turyści wybierający się na wyprawę do Indii, jako cel wyjazdu turystycznego wymieniają „doświadczenie egzotyki“, „odmienność“, „różnorodność kulturową“ i „magię“. Turyści piszą o „chęci poznania tak bardzo egzotycznego i zróżnicowanego kulturowo kraju“, „przeżycia przygody w tak odmiennej kulturze, zobaczenia innego ‘świata’, jak żyją tam ludzie“, o „bardzo egzotycznym wyjeździe“, w którym „występuje zupełna odmienność kulturowa“, o chęci „zobaczenia wreszcie kawałka zupełnie innego świata, a jaki świat jest bardziej odległy od naszego?“.

www.post-turysta.pl

Problem zasadza się na idei – pragnieniu spotkania niekoniecznie drugiego

człowieka, ale egzotycznego Innego, który opisywany jest przez “marketing dzikości”. W tej fascynacji “prymitywnym innym” obecne jest pragnienie “kolonialnej nostalgii”, czyli żalowanie, że rzeczywistość ulega zmianie, że przestaje być autentyczna. Organizatorzy turystyki wiedzą jakie są pragnienia turystów, tworzą specjalną rzeczywistość, a prawda leży gdzie indziej.

7. To co egzotyczne. Praca Maja Vukoje, “Inne mango, Batat, Burak, Orzech ziemny, Kostka cukru, czwarta piramida, Kolońska głowa cukru” - 5 min.

Prowadzący/a pyta się grupy z czym spotykają się na codzień, co nie jest z Polski, jest importowane, czy są to meble, perfumy, jedzenie. Omówienie pracy.

8. Autentyzm. Adrian Paci, “Kolumna” - 5 min.

 autentyzm w podróży

Autentyzm jest motorem turystycznych pragnień. Każdy turysta, wybierający się w podróż w przestrzeń innej kultury, mniej lub bardziej, pragnie doświadczyć pewnej autentyczności. Autentyczność jest rodzajem możliwej do poznania szczerości, prawdy. Jest celem podróży. Jest narracją turystyczną. Turysta chce widzieć, to co autentyczne. Turyści pragną zobaczyć prawdziwą rzeczywistość odwiedzanych regionów, krajów, czy kontynentów. Agencje turystyczne udostępniają im przedstawienia, inscenizacje rzeczywistości spreparowane na ich własny użytek. Należy wyjaśnić czym jest “wioska turystyczna”. Egzotyczne czy ciekawe miejsca, na przykład indiańskie czy tajskie wsie bywają kupowane i w całości przenoszone na przykład do parku tematycznego w Japonii. W 1977 roku korporacja z Hongkongu zakupiła w Kalifornii całą miejscowość o nazwie Locke. Miejscowość tę zamieszkuje społeczność chińskich robotników rolnych. Celem tej transakcji było przekształcenie tej historycznej wspólnoty w gigantyczną żywą

wystawę kultury sześciu krajów azjatyckich z figurą Buddy i pływającą restauracją w centrum. Indianie skarżą się, że turyści nie tylko proponują odkupienie codziennego stroju, który właśnie mają na sobie, ale nawet usiłują wyrwać im z głowy na pamiątkę „prawdziwy indiański włos”.

www.post-turysta.pl

9. Janek Simon, „Alang Transfer“ - 25 min.

A. Krótkie omówienie pracy

B. Rzeczy z porzuconego statku. Ćwiczenie.

Janek Simon pozbiierał niechciane i nikomu niepotrzebne przedmioty z pokładów statków, które zniszczone i stare znalazły się na wysypisku statków na południu Indii, gdzie stare metalowe części odkupuje się na złom. Uczestnicy wybierają sobie ulubione przedmioty – pamiątki z pracy Janka Simona i próbują stworzyć historię wokół wybranego przedmiotu. Zastanawiają się, dlaczego on znalazł się na statku, gdzie mógł być umieszczony i dlaczego został zabrany na pokład. Tworzą postać bohatera, do którego należał ten przedmiot i opowiadają ją innym, siedząc w kręgu.

C. Pamiątki. Krótka dyskusja i ćwiczenie.

Każdy dostaje białą szybko schnącą glinę (taką dla dzieci) albo dużą ciastolinę i odtwarza w niej swoją najważniejszą pamiątkę z podróży, kładzie na białą podkładkę i dołącza białą kartkę papieru na której pisze:

- „tytuł“ pamiątki,
- kiedy i skąd została przywieziona,
- jak dokładnie została znaleziona, kupiona, może jest prezentem,
- jakie ma znaczenie, dlaczego jest ważna?,

Pamiątki zostają ustawione wzdłuż ściany z pracą Janka Simona, na podłodze. Każdy może podejść i zapoznać się z tekstami.

9. Irina Korina, „Polskie wakacje“ . Ćwiczenie - 20 min.

Artystka zbadała pragnienia Polaków o docelowym miejscu, do którego chcieliby się wybrać na wakacje i stworzyła na tej podstawie diagram, którego elementy były zrobione z różnych tkanin. Uczestnicy/czki wypisują docelowe miejsca na upragnioną podróż, następnie zaznaczają wartości procentowe od najbardziej do najmniej pożądanych miejsc i przenoszą je na wcześniej przygotowane i wycięte z papieru koło, tworzą swój osobisty diagram, wyklejając poszczególne elementy z tkanin, kartonów, bibuły itp.

10. Roman Ondak. „Casting antinomads“. Ćwiczenie - 15 min.

A. Krótki opis pracy.

Znajomi i członkowie rodziny Romana Ondaka, którzy nigdzie nie wyjeżdżają, pozwolili się sfotografować w miejscach, w których czują się najlepiej i najbezpieczniej. Tak powstała cała galeria „antynomadów“. Praca może stanowić refleksję nad domem, przytulną, bezpieczną i przyjemną przestrzenią, do której chce się wracać i przebywać. Każdy/a z uczestników/czek zastanawia się gdzie czuje się najlepiej, gdzie może poczuć się „jak u siebie w domu“, po czym „odtworza“ przestrzeń i postawę swojego ciała, pozując do zdjęcia przed budynkiem galerii. Zdjęcie zostaje zrobione aparatem Fujifilm, dzięki czemu zdjęcia mogą być wywołane natychmiastowo. Każdy robi zdjęcie i pozuje do zdjęcia, które później zostaje włożone w małą ramkę z passe-partout i zabezpieczone z tyłu. Zdjęcie zabrane do domu może być ciekawą pamiątką z warsztatów, a zabawa z aparatem bardzo wciągająca i doskonała na zakończenie spotkania.

Na wystawie „Podróżnicy“ warto pokazać i omówić kolejne prace:

- Halka/Haiti, C.T. Jasper, Joanna Malinowska,
- Adela Babanova, „Powrót do Adriapolu“,
- Wojciech Gilewicz, „Painter’s Painting“,
- Sislej Zhafa, „Barka“,
- Radek Szlaga i Honza Zamojski „Transantalntyk“,

Literatura:

www.post-turysta.pl

Dean MacCannell, „*Turysta, nowa teoria klasy próżniaczej*“,

Anna Wieczorkiewicz. „*Apetyt turysty. O doświadczaniu świata w podróży*“,

Said.E. „*Orientalizm*“.

Jennie Dielemans, „*Witajcie w raju. Reportaże o przemyśle turystycznym.*“

5. HISTORIA OKA MUZEUM NARODOWE W WARSZAWIE

KONCEPT

W swoim ostatnim cyklu obrazów „Powidoki” Władysław Strzemiński odwrócił zwykły porządek widzenia - „dał kolor wnętrzu oka, które spojrzało w słońce”. Można powiedzieć, że dokończył tym samym dzieła impresjonistów i Cézanne’a, docierając do ostatecznej – fizjologicznej – „prawdy widzenia”, w której cała historia sztuki ujęta została jako historia następujących po sobie, rozwijających się form widzenia. O historii oka czyli o tym, jak widzenie zmieniało się przez wieki, pisze Prof. Maria Poprzęcka w książce będącej historią widzenia, „Inne widzenie. Oko, widzenie, sztuka”. W historii sztuki pojawiały się różne punkty widzenia, nowe pojęcia, nowe teksty, i środki wyrazu. Oglądanie i działanie wychodzące z wyżej wymienionych pojęć, zaprowadzić może uczestników do opowieści o Leonardzie, Poussinie i Monecie, którzy odkryli mgłę, o Williamie Turnerze, który pierwszy spojrzął pod słońce, o dziełach impresjonistów i Cézanne’a, którzy dotarli do ostatecznej – fizjologicznej – „prawdy widzenia”. Czy artyści renesansu widzieli więcej, czy mniej niż ludzie żyjący współcześnie? Oko jako rozkosz zmysłów, czy oko służące do myślenia? Czym są pozory i sztuka siatkówkowa wg. Marcela Duchampa? Słowo klucz – widzenie, może posłużyć do zbudowania ścieżki

prowadzącej przez sale ekspozycyjne kolekcji stałej Muzeum Narodowego, objaśniającej zagadnienia i zjawiska z historii sztuki związane ze zmieniającymi się praktykami widzenia.

W Muzeum Narodowym grupa może skorzystać z lekcji muzealnej Co mówią obrazy?, na której uczestnicy/czki mogli doświadczać obrazów z różnych epok i odczytać różnorodne opowieści ukryte w obrazach. Odkrywając tajemnice obrazów, mieli okazję poznać tradycyjne gatunki malarskie: malarstwo historyczne, portret, pejzaż i martwą naturę.

6. TECHNOLOGIE PRZETWARZANIA

MUZEUM LITERATURY

IM. ADAMA MICKIEWICZA

KONCEPCJA

Książka stanowi dokument piśmienniczy, zapis myśli ludzkiej w postaci publikacji wielostronicowej o określonej liczbie stron, o charakterze trwałym. Na przestrzeni wieków powstawały różne techniki druku, lecz forma książki pozostaje zasadniczo niezmienna od wielu stuleci. Obecnie są ebooki, książki na pendrive'ach, płytach CD i innych „nośnikach trwałych”. Coraz częściej słyszymy, że epoka tradycyjnej książki papierowej mija bezpowrotnie. Zagadnieniem bezpośrednio związanym z książką jest grafika wydawnicza: grafika i ilustracja książkowa oraz prasowa, książka autorska, picture book. W muzeum Literatury uczestnicy mogą skorzystać z lekcji muzealnej przeprowadzonej przez zespół edukacyjny muzeum w oparciu o wystawę stałą. Podczas lekcji poznają podstawy historii książki, różne rodzaje i formy książek, podstawowe pojęcia związane z ich budową i redakcją. Przekonają się, czym jest układ graficzny strony, jakie jest znaczenie i miejsce dla ilustracji oraz tekstu. Poznają książkę artystyczną.

WARSZTAT KSIĄŻKA FOTOGRAFICZNA

czas: 120 min

potrzebne materiały:

- dużo kolorowych brystoli o różnych fakturach,
- różnorodne papiery samoprzylepne,
- duże arkusze kalki maszynowej,
- różnokolorowe taśmy transparentne szerokie i wąskie,
- sznurek lniany,
- folie kolorowe, papier czerpany, folia – lustro, itp.
- ołówki, kredki bambino, flamastry zwykłe i permanentne, markery,
- białe kartki papieru,
- farby plakatowe,
- gilotyna,
- fotografie, wydruki kolorowe i czarno-białe motywów roślinnych,
- liście, trawy, gałązki, kwiaty, piasek,

Spotkanie w Muzeum Literatury może być kontynuowane poprzez przygotowanie własnej publikacji, dzięki czemu można wykorzystać w praktyce zdobytą wiedzę. To działanie można modyfikować w zależności od liczby uczestników/czek oraz ich wieku. Każdy może przygotować własną publikację lub można przygotować jedną dużą publikację, gdzie każdy projektuje i wykonuje poszczególne strony, które składają się na całość. Warto realizację albumu połączyć z warsztatami o fotografii, które opierają się na pracy na fotografiach, które mogą, lecz nie muszą, zostać wykonane wcześniej w ramach warsztatów. Biorąc pod uwagę czas i możliwości, podczas pierwszej edycji Powidoków, praca odbywała się na wydrukowanych fotografiach z archiwum świetlicy. Innym rozwiązaniem jest praca nad fotografiami dokumentującymi codzienność uczestników/czek, którą poddali/ły obserwacji i przełożyli/ły na język fotografii. Jeszcze innym rozwiązaniem do pracy nad własnymi publikacjami jest wykorzystanie kolekcji ze smartfonów. Wykorzystując notatki, teksty, opisy, fotografie, dodając inne elementy takie jak collage, rysunek, można w twórczy sposób opowiedzieć o sobie samym.

Pomysłem jest połączenie fotografii i motywów roślinnych. W tym celu można wykorzystać technikę frotażu, czyli rysowania ołówkiem bądź kredką na białym papierze, pod którym znajdują się elementy roślinne, w ten sposób można otrzymać ciekawą fakturę. Kolejną techniką wartą zastosowania jest dekalkomania. Kartkę trzeba zgiąć na pół i na jednej ze stron można umieścić linie, kleksy, plamy. Następnie należy przyłożyć do tego drugą stronę. Powstają untrygujące, nieregularne, geometryczne wzory, które można wycinać. Technika kolażu można robić strony do albumu. Warto powiedzieć o różnych możliwościach materiałów, które można dobierać w zaskakujący sposób, kolorowe folie przykładać do fotografii, które można giąć, czy przerywać, wycinać poszczególne elementy. Ku inspiracji, warto przygotować prezentację z reprodukcjami obrazów i fotografii artystów pracujących techniką collagu. Strony należy zszyć lnianym sznurkiem, przygotować dokładnie okładkę, wyrównać strony przycinając całość za pomocą gilotyny. Przygotowanie takiego albumu jest pracą introligatorską. Na youtube można poszukać tutoriali jak zrobić zina/książkę fotograficzną.

7. OBIEKTYW

WARSZTAT CZYM JEST FOTOGRAFIA?

WYSTAWY FOTOGRAFII W WARSZAWSKICH GALERIACH

KONCEPT

Obiektyw aparatu fotograficznego, jak oko mitycznego cyklopa, jest wszechwidzące: ukazuje nam cały, bogaty świat, staje się naszym własnym okiem, wzbogaca umysł, bawi, uczy i zadziwia.

Henryk Latoś, *1000 słów o fotografii*.

Fotografia stała się nieodłącznym elementem życia w kulturze obrazu. Aparat stanowi standardowe wyposażenie większości telefonów komórkowych. Obserwujemy, fotografujemy, przetwarzamy i udostępniamy. Rzeczywistość opisujemy częściej za pomocą zdjęć niż języka. Fotografie posiadają wartość sentymentalną, po latach

przywołują wspomnienia, uwieczniają ważne chwile z życia. Ta część projektu obejmuje zagadnienia związane z fotografią. Można dokonać wyboru interesujących, bierzących wystaw fotograficznych. Podczas jednego spotkania – spaceru uczestnicy/czki mogą zapoznać się z kilkoma wystawami. Warto przygotować merytorycznie miniwykład, pogadankę, krótkie warsztaty, zainicjować dyskusję o zagadnieniach bezpośrednio wynikających z tematyki fotografii. Tematem spajającym dyskusje i działania będą zagadnienia: Co my widzimy? Jaką artysta pokazuje rzeczywistość? Jakiej fotografii do tego używa? Itp.

WARSZTAT CZYM JEST FOTOGRAFIA?

czas: 125 min.

potrzebne materiały:

- przygotowane przykłady fotografii do omówienia różnicy “studium” i “punktum” oraz reprodukcje fotografii dla grup,
- wydrukowane egzemplarze definicji fotografii (po kilkanaście kopii)
- kilka małych czarno-białych kopii reprodukcji przykładowych fotografii ze “studium” i “punktum” (do podziału grup),
- prezentacja fotografii.

Warsztat teoretyczny połączony z elementami twórczymi nie jest kursem nauki robienia zdjęć. Tematyka koncentruje się na miejscu fotografii w życiu jednostki. Kiedy, dlaczego i jak powstała fotografia, jak się zmieniała, jaka jest różnica między fotografią kreatywną, a dokumentalną, jaki byłby świat bez fotografii? Warsztat może stanowić wprowadzenie do zadania indywidualnego polegającego na dokumentowaniu otaczającej uczestników rzeczywistości, będzie skłaniał do uważnej obserwacji codzienności i refleksji nad nią. Każdego dnia aparatem w telefonie, uczestnicy/czki wykonują zdjęcie ważnego dla nich obiektu czy istotnej sytuacji. Pisemna notatka może uzasadniać, dlaczego temu, a nie innemu obrazowi nadaje się znaczenie. Takie działanie może stać się podstawą do zbudowania warsztatu.

1. Definicja fotografii - 20 min.

W parku/pomieszczeniu na wybranej przestrzeni umieszczone są punkty, na których wydrukowane są definicje fotografii. Na jednym punkcie znajduje się kartka z jedną definicją, wydrukowaną w kilkunastu egzemplarzach. Każdy z uczestników/czek zapoznaje się ze wszystkimi definicjami i wybiera mu/jej najbliższą. Grupa spotyka się w jednym miejscu, każdy wybiera i prezentuje, którą definicję wybrał/a i uzasadnia wybór. Ostatni – pusty punkt jest pozostawiony na osobiste definicje fotografii.. Uczestnicy piszą na kartkach odpowiedź na pytanie: „czym jest dla mnie fotografia?”. Wszystkie definicje pochodzą z książki Stefana Wojneckiego, *Moja teoria fotografii*, w której autor przywołuje definicje fotografii znanych fotografów i teoretyków fotografii.

Definicje:

„Fotografia jest to trwały obraz, powstały za pomocą urządzenia działającego na zasadzie camera obscura, powstały poprzez działanie światła.“

„Fotografia stanowi odbicie w lustrze, oddzielone od obiektu i zamrażające jego wygląd w momencie fotografowania.“

„Fotografia powstaje na drodze automatycznego rysowania obrazu poza świadomością (jakby rysowanie natury przez nią samą).“

„Fotografia jest świadectwem obecności, pewności tego co się stało, jest wycinkiem historii, dowodem, potwierdzeniem istnienia tego co było.“ (Roland Barthes, Światłobrazu)

„Fotografia jest magią, cieniem, widmem.“ (Edgar Morin, Kino i wyobraźnia),

„Fotografia jest wyzwoleniem materialnej rzeczywistości. Jest to fizyczna, widzialna realność, camera reality; jest ograniczona substancjonalnie, gdzie decyduje ułamek sekundy.“ (Siegfried Kracauer - Teoria filmu)

„Fotografia jest przekształceniem, specjalnym rodzajem grafiki.“ (Siegfried Kracauer - Teoria filmu)

„Fotograf zatracą się w nacierających nań przedmiotach, występuje jakby alienacja podróżnika-badacza – z poczucia jego własnej nieobecności, jego melancholii (wzrok

sprzyja wyobcowaniu). Zostaje tylko mgliste wspomnienie utraconego przedmiotu pragnień.” (Siegfried Kracauer - Teoria filmu)

„Fotograf traci własną osobowość, jest jak niewidzialny myśliwy, a świat jest terenem łowów.” (Henri Cartier-Bresson)

„Fotografia to świadek, fotograf jest obcym z zewnątrz, mamy do czynienia z okrucieństwem świadka zdarzenia. Dotyk zdjęcia równoważny jest zawładnięciu świata, cudzej własności.” (Dorothea Lange)

„Fotografia kojarzy się z nostalgią, powrotem do przeszłości. Jest manifestowaniem władzy nad upływem czasu. Fotografia jest sztuką żałobną, schyłkową, a wszystkie fotografie mówią memento mori.” (Susan Sontag O fotografii)

„Robiąc fotografie stykamy się z kruchością przemijalności. Fotografia jest świadectwem przemijania, jest wykrawaniem i zamrażaniem jakiejś chwili. Jest to raport z ulotności świata, jego nietrwałości.” (Susan Sontag O fotografii)

2. Studium i punktum. Pogadanka. Ćwiczenie. 15 min

Wyjaśnienie różnicy pomiędzy studium i punktum – terminami stworzonymi przez Rolanda Barthesa może być ciekawym i nieszablonowym wstępem do refleksji o ontologii fotografii. Prowadzący/ca pokazuje przykłady fotografii i interpretuje je używając tych pojęć. Następnie dzieli grupę na mniejsze zespoły (wykorzystując wylosowane małe wydrukowane reprodukcje omawianych fotografii, czyli każdy szuka swojej grupy). Grupy dostają dwa zdjęcia do analizy „studium” i „punktum”. Robią notatki, prezentują przed innymi swój materiał.

3. Decydujący moment. Pogadanka. Ćwiczenia - 20 min.

Prowadzący/a pokazuje fotografie Cartie Bressona i przedstawia jego definicję dot. „decydującego momentu”. Ćwiczenie odbywa się w tych samych, co poprzednio grupach. Każda grupa zajmuje miejsce przy komputerze. Przegląda portfolio jednego, wybranego fotografa z Agencji Magnum i wybiera pięć zdjęć, gdzie decydujący moment

był kluczowy do zrobienia tej fotografii. Każdy/a z uczestników/czek zagląda do swoich fotografii zapisanych w telefonie i wybiera zdjęcie, gdzie „decydujący moment“ był kluczowy. Grupy prezentują wybrane wspólnie fotografie oraz indywidualne wybory z telefonów. To ćwiczenie jest pretekstem do opowiedzenia o fotografii dokumentalnej i kreatywnej. Fotografowie z Agencji Magnum to dokumentaliści. Prowadzący/a pokazuje przykłady fotografii kreatywnej. Mówi o różnicach w podejściu. Krótka dyskusja może dotyczyć tendencji do robienia przez młodzież zdjęć. Dlaczego zazwyczaj robią zdjęcia, w jakich momentach? Co jest obiektem zdjęcia? Kiedy zdjęcie jest dobre?

4. Energizer. Zabawa w fotografię - 15 min.

Ochotnik stojący na środku mówi tytuł fotografii. Reszta grupy musi uzgodnić jak mają „zobrazować“ ten tytuł i pokazać go ustawiając się. Osoba nadająca tytuł może zrobić symbolicznie zdjęcie. Kolejni ochotnicy/czki wychodzą na środek i mówią tytuły.

5. Prezentacja - 25 min.

Prezentacja 10 różnych projektów fotograficznych wybranych fotografów. Cykle powinny różnić się w tematyce, sposobie, ujęciu problemu, powinny być cyklami dokumentalnymi i kreatywnymi. Na spokojnie nie ma czasu ani możliwości na zagadnienia związane z historią fotografii, dlatego też uwagę warto poświęcić analizie różnych cykli fotografii. Tu też mogą znaleźć się pierwsze w historii fotografie dokumentalne.

5. Zrób zdjęcie. Ćwiczenie - 40 min.

Grupy losują wybrane tytuły cykli fotograficznych np.: „człowiek w przestrzeni“, „dominanta“, „pustka“, „światło“ i mają pół godziny na przygotowanie cyklu pięciu fotografii odpowiadających na wylosowane zagadnienie. Ćwiczenie może być realizowane przy użyciu prostego aparatu cyfrowego albo komórki. Po określonym czasie, grupy spotykają się, pokazują i omawiają zdjęcia.

Warszawa, 2016

CC – BY - SA [Katarzyna Łukasiewicz, Fundacja Culture Shock]
Uznanie autorstwa – Na tych samych warunkach 3.0 Polska

Dofinansowano ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

**[KULTURA
DOSTĘPNA**